

Leonid Sintsev

La dedicació d'un mestre

Aproximació a la seva filosofia d'ensenyament

per ANNA SERRA

Leonid Sintsev (1944 – 2008) va ser un dels pianistes i pedagogs russos més destacats de la seva generació. Després d'una intensa activitat interpretativa i docent al seu país d'origen, va desenvolupar una abundant tasca per millorar tant el sistema com la metodologia de l'educació pianística a Catalunya. La vocació pedagògica i el compromís envers la seva professió es reflectien en l'entusiasme i en la profunda dedicació amb que es lliurava a la formació dels seus alumnes. Leonid Sintsev ha deixat un valuós llegat que avui dia, tant en el camp de la docència com en el de la interpretació, continua actiu i es projecta en futurs dissenys.¹ En aquest article es pretén fer un petit compendi, a tall d'homenatge, de la seva vida i de la seva filosofia d'ensenyament, tot concretant alguns dels principals fonaments de la seva metodologia.

Aspectes més destacats de la seva vida

Leonid Nikolaievitx Sintsev va néixer a Novosibirsk l'any 1944 durant l'evacuació provocada per la Segona Guerra Mundial. En finalitzar el conflicte, la família es va traslladar a l'antiga Leningrad, on la seva educació es va orientar professionalment a la música, sent admès a l'Escola Especial per a nens amb talent del Conservatori Rimski-Kórsakov. En aquesta mateixa institució va realitzar els estudis superiors amb el professor Samary Savshinsky (1891 – 1968), de qui va aprendre els trets fonamentals de la seva pedagogia. Més endavant i sota el mestratge de N. Perelman, va realitzar els estudis de postgrau, i l'any 1971 va obtenir el doctorat i el títol honorífic d'artista emèrit de Rússia.

Leonid Sintsev va dedicar gran part de la seva vida a la interpretació, i va ser reconegut i aclamat amb excel·lents crítiques. L'activitat com a concertista va començar mentre estudiava a l'escola especial per a nens i va continuar durant anys al Conservatori Rimski-Kórsakov de Sant Petersburg, actuant com a solista i amb les millors orquestres i directors de l'antiga URSS. El 1975 va tenir la primera oportunitat de sortir del país en ser seleccionat com un dels representants de Rússia per presentar-se al prestigiós Concurs Vianna da Motta de Lisboa. Aquesta vessant interpretativa es va combinar amb la professionalització en la docència al Conservatori Superior de Novosibirsk (1971 – 1980) i, posteriorment, al Conservatori Rimski-Kórsakov.

El procés de transformació produït a l'URSS a final dels anys vuitanta conegut com la Perestroika va significar un procés de reformes profundes del regim soviètic; entre les quals, l'obertura a l'estranger. Això va permetre a Leonid Sintsev ampliar els contactes amb altres països, amb la realització de concerts i classes magistrals a la Juilliard School

de Nova York i a conservatoris de Bulgària, Alemanya, França i Itàlia. En aquest últim país va formar part deis jurats de diversos concursos internacionals.

Precisament un concurs de piano en aquest país (el Concurs Internacional de Piano de la Ciutat de Marsala de l'any 1991) va esdevenir un punt clau en la seva vida personal i professional. D'una banda, va conèixer Maja Borgova, que s'havia de convertir en la seva esposa, acompanyant i principal punt de suport per a la resta de la seva vida. D'altra banda, va fer amistat amb Concepció Grau, pedagoga de gran experiència, i de qui va rebre facilitats per establir-se a Catalunya. L'any 1992, Leonid Sintsev va participar al Festival Internacional de Torroella de Montgrí, on va iniciar la seva relació, tant professional sentimental, amb el nostre país. A partir d'aquest moment, Leonid Sintsev va començar a donar classes i recitals a escoles i conservatoris de música d'arreu de Catalunya: Cardedeu, Cambrils, Premià de Mar, Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, entre d'altres. Això va comportar que, de mica en mica, s'anés establint més a Catalunya, sense perdre el contacte amb Sant Petersburg.

La tasca pedagògica de Leonid Sintsev a l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC) va començar l'any 2000, just un any abans de l'obertura del centre, Des de l'inici, es va il·lusionar amb el projecte i va col·laborar plenament en la seva fundació i desenvolupament. El seu caràcter inquiet i creatiu va calar dins del grup de professors de piano i va contribuir a establir unes bases de convivència i un clima d confiança mútua entre ells. La ves aportacions van tenir una incidència decisiva en la definició dels criteris d'avaluació dels alumnes de piano que, al mateix temps, van influir directament en els paràmetres de les proves d'accés.

També va aportar altres propostes per fomentar la relació de l'ESMUC amb l'entorn educatiu musical. Una de les quals, crear un vincle de comunicació i unió entre el professorat de piano d'escoles de música i conservatoris de grau elemental, mitja i superior. Aquesta idea es va dur a la practica l'any 2006 amb la Conferència de Professorat de Piano de Catalunya celebrada a l'ESMUC. Una altra de les seves inquietuds era crear una escola de música per a nens vinculada al grau superior, per tal de donar una formació sensible amb projecció al professionalisme.

Leonid Sintsev va morir sobtadament d'un atac de cor el 17 de juny de 2008, havent viscut fins a l'últim moment lliurat a la seva professió. La seva aportació a la pedagogia musical a Catalunya no s'ha traduït únicament en la formació d'alumnes, sinó també en l'establiment d'unes bases per al seu desenvolupament futur.

Filosofia d'ensenyament

L'escola musical russa es caracteritza per una llarga tradició musical i un elevat compromís amb la societat i amb la mateixa professió de músic. Aquest sistema d'ensenyament conté unes estructures internes molt solides que fomenten la cerca d'alt rendiment professional. Tot això, en una societat que dóna un gran valor a la disciplina, la responsabilitat i la vocació.

Leonid Sintsev era fill d'aquesta escola i societat. La seva filosofia d'ensenyament estava influenciada pel seu aprenentatge com a alumne i com a professor dins aquest marc. L'essència de la seva ideologia mantenia el principi d'ensenyar a viure per a la música per poder formar professionals de l'art. La formació pianística era una tasca que implica va educar no només musicalment, sinó personalment i intel·lectualment. En establir-se a Catalunya va mantenir aquesta filosofia, tot i que va adequar els recursos metodològics a un alumnat format en un context diferent. D'acord amb una recerca fonamentada en entrevistes amb els seus alumnes i companys, es poden destacar alguns dels aspectes que caracteritzaven el seu ensenyament.

Formació basada en la personalitat de l'alumne

Leonid Sintsev creia que l'ensenyament és un camí en el qual el professor condueix la personalitat artística de l'alumne. Dirigia la formació de la manera com vivia la música, en conjunció amb les individualitats de cada persona. Transmetent amor i passió per l'experiència de crear i reproduir bellesa amb el piano, influenciava el desenvolupament personal de l'aprenent.

La seva experiència de més de quaranta anys com a professor el va dotar de grans capacitats pedagògiques, entre les quals la visió del talent d'una persona en escoltar-la tocar i la intuïció per saber orientar la seva formació. Adaptava els objectius i recursos pedagògics basant-se en les necessitats i característiques, tant musicals com personals, de l'alumne. A la vegada, Leonid Sintsev perfeccionava el talent a partir de donar suport a les qualitats amb elements que fomentaven la personalitat musical de l'alumne. Sabia aprofitar les característiques de cada un per desenvolupar la seva formació com a músic.

Per exemple, en cas que l'aprenent fos molt dependent de les indicacions del professor, Leonid Sintsev li proposava un repertori amb el qual pogués desenvolupar la seva imaginació i fantasia. A la vegada, però, aprofitava aquest tret per incidir en aspectes que milloressin la seva capacitat d'autonomia. Les pròpies paraules de Leonid Sintsev² són el millor reflex del seu pensament: *"Tot i les limitacions que pugui presentar un alumne, s'han de potenciar les seves qualitats per desenvolupar el seu creixement. No s'haurien de fixar objectius impossibles, sinó esperar a obtenir els resultats gradualment. S'ha d'estar en complicitat amb l'alumne i intentar entendre'l personalment i sentimentalment."*

Establiment d'una base pianística

Una de les característiques que la majoria dels alumnes destaquen de l'aprenentatge amb Leonid Sintsev és l'amplitud del sentit de tocar el piano. La seva disciplina de treball procura va prendre consciència dels detalls de l'execució pianística i comprendre la funció dels recursos que s'empraven. D'aquesta manera, l'alumne s'apropava a la música trobant el sentit d'allò que feia. Aquesta metodologia de treball exigia una formació orientada a adquirir dues habilitats que estan íntimament relacionades: assolir el control del resultat sonor i concebre l'instrument com una prolongació del cos que permet expressar-se a través de la música.

Per millorar el primer aspecte, Leonid Sintsev fomentava l'escolta conscient, fent atenció als detalls de la polifonia i l'equilibri entre les veus. Tot seguit es mostra una declaració que reflecteix la seva manera de treballar, apresada del seu mestre S. Savxinski: *"S. Savxinski, per sobre de tot, va perfeccionar la meua interpretació. A partir de l'atenció auditiva i del control sonor, polia la incoherència generada per la velocitat inútil i per les exageracions sense sentit. Per a mi va ser molt important la idea d'organitzar el material sonor amb relació a dividir el so verticalment. També em va ajudar a optimitzar l'esforç i a reflexionar sobre la meua interpretació a partir de tocar amb una quantitat mínima de gestos però que creessin el màxim efecte."*

Pel que fa al segon aspecte, Leonid Sintsev facilitava un contacte natural i orgànic amb l'instrument, a través de la "tècnica de l'impuls". Aquesta tècnica permet accedir a una sensació conscient del pes i de la velocitat de l'atac, a partir d'un gest que s'integra amb el moviment corporal. Aquesta tècnica, amb la qual s'aconsegueix apropar-se millor al so creat mentalment, ajuda a desenvolupar amb facilitat altres tipus de tècniques.

El treball d'aquests dos aspectes era simultani i es feia a través de recursos expressius com l'entonació, el fraseig, l'articulació i el pedal, entre d'altres. La finalitat d'aquest treball era integrar els moviments fisiològics al control sonor d'aquests.

A l'inici del seu ensenyament es treballava especialment amb J. S. Bach i F. Chopin, a qui considerava grans pedagogs de la història de la interpretació pianística. Aquests dos autors ofereixen unes característiques molt apropiades als aspectes que s'han comentat sobre el control sonor i el contacte amb l'instrument. A partir de les obres de Bach, es treballava principalment l'agrupació motívica, la polifonia, l'articulació i l'estructura de la forma. Amb les obres de Chopin, a part d'aquests elements, introduïa la tècnica de l'impuls i treballava els recursos expressius de l'època romàntica.

Aportació de recursos d'autonomia

Des de la perspectiva d'un ensenyament personalitzat i l'establiment d'una base dirigida a prendre consciència de com tocar el piano, Leonid Sintsev proporcionava una formació pianística professional, que es basava principalment en dos aspectes: aportar recursos que garantissin la capacitat d'autonomia de l'alumne i transmetre els valors de qualitat de la interpretació pianística.

En relació amb el primer assumpte, la qualitat interpretativa s'enriquia a partir del perfeccionament tècnic i el contingut intel·lectual que donava sentit a l'execució instrumental.

El segon aspecte estava orientat a ensenyar una metodologia d'estudi molt clara i concreta. A partir d'un petit fragment, Leonid Sintsev aportava la comprensió de l'essència de l'obra i els recursos necessaris per poder-la interpretar. D'aquesta manera l'alumne havia de traslladar les eines treballades a classe al seu estudi independent.

L'exemple següent pot il·lustrar aquesta metodologia d'ensenyament. A partir deis diferents estils tècnics que ofereixen les *Nou variacions sobre un Minuet de Duport* de W.

A. Mozart, un alum-ne aprenia els recursos expressius de l'època clàssica. Des d'un petit fragment, Leonid Sintsev mostrava tècnicament com realitzar l'articulació d'un motiu en relació amb la seva sintaxi. El treball sobre aquest fragment es realitzava en una mateixa sessió fins que l'alumne havia après com pronunciar l'articulació requerida o, si més no, de quina manera l'havia de practicar. A partir d'aquest material, l'alumne tenia els recursos tècnics per obtenir claredat en l'execució, adquirir l'entonació que exigia l'estil i, a la vegada, donar sentit al discurs musical. El perfeccionament d'aquests elements concrets facilitava a l'alumne el poder traslladar el material après a situacions interpretatives similars, mentre prenia consciència del procés i la metodologia de treball.

Leonid Sintsev fomentava aquest aprenentatge a partir d'un treball molt intens a l'aula. Tot i que feia una planificació pedagògica a llarg termini, aquesta implicava assolir gradualment uns objectius a curt termini. A cada classe s'esforçava per aconseguir un resultat que reflectís l'aprenentatge, que no deixés indiferent l'alumne. Es lliurava amb entusiasme i afecte a l'ensenyament, i el dirigia sense severitat però amb perseverança.

El repertori

La interpretació d'una obra musical és un acte que exigeix intensitat espiritual i habilitat tècnica de l'instrument. Es pot entendre com una finalitat en si mateixa, però Leonid Sintsev també l'entenia com un mitjà. El repertori era la font de treball per desenvolupar les qualitats de l'alumne.

Leonid Sintsev feia una anàlisi personal i una reflexió profunda sobre cap on havia d'orientar l'ensenyament per tal de saber quines obres s'ajustaven millor als objectius pedagògics. L'elecció del repertori es feia d'acord amb diferents criteris com, per exemple, millorar aspectes tècnics, preparar habilitats concretes per a un futur repertori o bé ressaltar les habilitats de l'alumne.

La finalitat d'ensenyar un repertori variat no era tan sols tocar unes obres i saber interpretar-les amb l'estil corresponent, sinó dotar els alumnes dels recursos per saber exportar els coneixements adquirits d'una obra a una altra. Així és com ho demostra una afirmació de Leonid Sintsev: *"És molt important ensenyar a un alumne la manera de traslladar el sentit i el contingut d'un material en particular a un altre. Es pot recomanar estudiar un Estudi de F Chopin amb els mateixos elements que s'utilitzen en un Preludi de J. S. Bach. Es treballa amb la mateixa claredat polifònica, l'atenció a les imitacions, la precisió de les línies, la bellesa i l'equilibri dels passatges, la unió de diferents articulacions ... "*

Ensenyament global

Leonid Sintsev creia que l'educació d'un músic s'ha de complementar amb una formació intel·lectual i cultural paral·lela. Per enriquir el desenvolupament, tant espiritual com creatiu, oferia un ensenyament integral que agrupava filosofia, art, estètica, pedagogia i literatura. Recomanava lectures que estiguessin en relació amb les obres per tal de donar contingut a la interpretació i desenvolupar la fantasia i el coneixement de l'alumne. Per exemple, en els estudis transcendents de Liszt recomanava conèixer la filosofia de

Kant, així com llegir poemes de Victor Hugo. Per ampliar coneixements de pedagogia, recomanava la lectura del quadern de Wilhelm Friedemann Bach per conèixer les digitacions de J. S. Bach.

A part de les lectures recomanades, Leonid Sintsev fomentava el creixement de l'alumne, tot enriquint les seves vivències. Creava l'oportunitat de col·laborar i d'ajudar en el procés d'aprenentatge entre els companys, i fomentava el contacte i la relació fent classes col·lectives i reunions al final de l'avaluació. Això donava solidesa al grup i ajudava a enfortir el creixement i el desenvolupament individual. L'interès de Leonid Sintsev per enriquir l'ensenyament, també es tradueix en els diversos viatges que va organitzar a Rússia, tot brindant l'oportunitat d'interactuar amb un entorn totalment diferent, on l'ensenyament-aprenentatge cobrava noves dimensions més enllà de l'àmbit de l'aula.

A través de la música, Leonid Sintsev transmetia el valor i el respecte que es mereix l'aprenentatge artístic, la inquietud pel futur de les nostres generacions, els paral·lelismes entre la vida i la música mateixa, la passió i la saviesa per apreciar el valor de viure. Leonid Sintsev ens ha ensenyat a ser sensibles a allò que ens ofereix la vida i a donar-li contingut amb cultura i espiritualitat. La multitud d'homenatges que s'han realitzat tant a l'ESMUC com a Sant Petersburg, mantenen viu el seu record i mostren l'admiració i el respecte cap a la seva figura.

L'aportació de Leonid Sintsev a la pedagogia musical de Catalunya ha contribuït a l'establiment de les bases i les idees per oferir una formació musical sensible enfocada al professionalisme. Avui dia, aquesta filosofia d'ensenyament està conduïda per la tasca que, amb responsabilitat i compromís, realitzen els seus alumnes i companys.³ El seu llegat ens orienta per enriquir la qualitat de l'ensenyament musical del nostre país, i ens obre un llarg camí per recórrer.

Gràcies Leonid, pel teu mestratge.

NOTES

¹ És el cas de la tasca que actualment realitzen: Rafael Salinas i Xavier Barbeta, professors a l'ESMUC, joves valors com ara Ferran Cullell, Santiago Blanco, Maria Lorenzo, Laia Tor i Enrique Lapaz, el polifacètic Toni Costa, els creatius Pau Baiges i Clara Peya, els compositors Sergi Casanelles i Jordi Lalanza, el sorprenents duos Nexus (format per Mireia Fornells i Joan Miquel Hernández) i MusArt (format per M. Teresa Sierra i Raúl Prieto) ... i així fins a arribar a més de quaranta pianistes formats al nostre país.

² Entrevista realitzada per Marina Evreison a Leonid Sintsev. Traduïda del rus al català per Maja Sintseva.

³ Col·laboracions de Gerard Alonso, Pau Baiges, Xavier Barbeta, Santiago Blanco, Vladislav Bronevetski, Sergi Casanelles, Toni Costa, Ferran Cullell, Maria Jesús Crespo, Jordi Lalanza, Enrique Lapaz, Maria Lorenzo, Saioa Martínez, Santiago Meijide, Yamini Prabhu, Anna Roig, Rafael Salinas i, especialment, Maja Sintseva.

Anna Serra és graduada en pedagogia per l'ESMUC